

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In quâ tractatur de Augustissimo Eucharistiæ Sacramento, ac Sacrificio
Missæ, ...

Bosco, Jean a

Lovanii, 1667

Concl. V. Licet sequi unum ex horologiis vulgò exactis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73377](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73377)

quid cœliis fiat, humanitùs & Ecclesiasticè sit juxta primum horologium urbis, immo juxta quodcumque horologium vulgò exactum, nolo esse auctor illi, qui comedit, vel bibit post ultimum pulsam horæ duodecimæ, ut die isto communicet, donec particularis opinio seu propositio Caramuelis contra communem sententiam aliorum Doctorum, & universalem praxim omnium timoratorum, sciente & non contradicente Pontifice, magis inoleverit.

Dixi signanter: Immo iuxta quodcumque horologium vulgò exactum; non enim est major ratio de uno, quàm de altero. Porro si quis me interroget, an juxta præsentem Ecclesiæ prohibitionem necessariò standum sit primo horologio, an verò secundo vel tertio, Respondeo cum communi sententia:

CONCLUSIO V.

Licet sequi unum ex horologiis vulgò exactis.

§1. Quidam negat nos posse com- parare iux- ta ultimum horologi- um, Rodriguez. tom. 1. p. 101.

Manuel Rodriguez in nova editione sum- mæ tom. 1. cap. 105. n. 6. & Salas. 1. tom. in 1. 2. tract. 8. disp. unica sect. 25. n. 264. negant posse nos computare tempus juxta ulti- mum horologium, ab eoque puncto servare je- junium ad communicandum. Idem docet Me- rolla tom. 1. disp. 3. cap. 3. coroll. 11. n. 139. ubi sic ait (ut refert Caramuel supra §. 210.) Falsum est quod subduat aliqui, quòd scilicet, si diversa sint horologia, & unum sonuerit hor- am mediæ noctis, aliud verò non, potest qui tunc solvit jejunium naturale, communicare sequenti die; quia est veluti si essent duæ ratio- nes, vel opiniones probabiles; liceret enim alter- utram illarum amplecti. Hoc enim falsum est, quia in pari causa melior est conditio præcepti possidentis: & opiniones probabiles sunt tantùm speculativæ, & ideo homo tunc debet se gerere, ac quando factum est dubium. Ita ille. Nec aliam rationem adfert Rodriguez, vel Salas.

Caramuel.

Unde Caramuel §. 205. vocat sententiam illam clarum & manifestum errorem. Et §. 210. quamvis admittat ab extrinseco esse probabilem, confidenter tamen pronuntiat, ab intrin- seco esse omnino improbabilem, & rationes à Merolla adductas, aut nihil, aut contrarium probare. Vide Auctorem citatum.

sed opposi- tum omni- no reser- vatum est.

Uno verbo Respondeo, illam diversitatem horologiorum, ne vel minimam causare incerti- tudinem aut dubietatem jejunii naturalis. Quippe licet dubium sit, & planè incertum, cui horologio præcisè correspondeat punctum physicum mediæ noctis; quia fortè primo, fortè secundo, fortassis etiam & verosimiliùs nullo; equidem moraliter certum est ex com- muni consensu Doctorum, Ecclesiam non velle

nos obligare primo horologio, sed planè libe- ros relinquere, ut sequamur quodcumque arti- ficiale vulgò exactum.

Si dixeris; petitur principium. Respondeo minimè; sed redditur ratio conclusionis. Et quæ illa? Consensus Ecclesiæ, cujus est ordi- nare tempus, à quo debeat incipere jejunium, & potuit sic ordinare, ut non inciperet, nisi ab ultimo horologio: colligitur autem sic fecisse ex communi consensu Doctorum & consuetu- dine timoratorum, ita interpretantibus hoc præceptum.

Ratio à priori con- clusio Ecclesiæ.

Aliqui fundant hanc Conclusionem in probabilitate opinionis, quia, inquiunt, singula horologia, quamdiu de errore non constat, faciunt opinionem probabilem, quam unusquis- que potest licitè sequi in suis operationibus. Sed hoc aliis displicet, qui existimant horologia vulgò exacta, non eà diligentia curari, ut sen- tentiam probabilem efficiant. Profectò quòd talis sit hora in cælo, qualis sæpiùs sonat in ho- rologio Lovaniensi, credo vix, ne vix quidem, esse probabile.

§ 2. Aliorum fundamentum rejectum.

Caterùm vel sola probabilitas speculativa, quam Merolla non negat, facit Conclusionem nostram practicè certam, cum nullum dubium sit, quin liceat se conformare horologio probabili, quando certum nequit haberi. Qui ergo comedisset vel bibisset tempore medio inter horam unius horologii, & alterius, non debet se gerere ut dubitans, sed ut habens opinionem probabilem speculativam se non comedisset, vel bibisset post horam duodecimam; adeoque ut practicè certus se posse illà die communicare.

Atque dato, non concessio, quòd esset du- bium, ostendo Conclusionem sequenti adhuc licitè illà die communicare.

Interim pro majori explicatione præsentis Conclusionis quæro, an liceat sequi unum ho- rologium pro jejunio Ecclesiastico, & alterum pro jejunio naturali?

§ 3. An liceat sequi unum horolo- gium pro jejunio Ec- clesiastico & alterum pro natura- li?

Casus sit iste: Petrus die sabbathi post me- diam noctem, ut primùm audivit duodecimam, comedit carnes, & postquam satur, excessit è mensa, audivit aliud horologium, significans horam duodecimam. Die sequenti communi- care vult, & sic discurret: Horologia habent opinionum probabiliùm virtutem; at ego comederam antequam tale horologium sonuerat: ergo probabile est, quòd comedi ante duode- cimam: Ergo probabile quòd sim jejunus. At opinioni probabili conformare conscientiam possum: Ergo potero communicare. Et volo scire, inquit Caramuel supra §. 280. cur commu- nicare non possit: nam stando doctrinæ præcedenti potest: & ego in toto hoc Petri dis- cursu quod possem, aut negare, aut reprehende- re, nihil invenio.

Caramuel

Ad hunc casum responderet Lugo disp. 15. n. 47. Si audito primo horologio, & post cœ- nam agnoscat error prioris horologii, credo, quòd

§ 4. Negat Lu- go.

quod possit absque dubio sequi secundum horologium, & observato jejunio celebrare vel communicare die sequenti; quia verè est jejunus, & carniùm esus per errorem fuit die præcedenti inculpabilis propter ignorantiam. Si verò non agnoscatur error in primo horologio, sed maneat unicuique sua probabilitas, aliquis fortasse concedet sequelam, dummodò non habuerit ab initio illum animum, sed bonâ fide secutus fuerit primum horologium, postea verò audito secundo mutaverit mentem.

nisi agnoscat error in primo horologio.

Probat ex variis consequentiis.

Posset quis celebrare duas Missas.

Prandere bis in Quadragesima.

Nunquam legere Vesperas aut Completorium.

Conclusio Cardinalis.

Impugnatur Card. sententia à Caramuele.

Quando argumentum

Ego tamen, ait Cardinalis, non facillè id concedam; quia video sequi aliqua inconvenientia, quæ in praxi non videntur admittenda. Primò, si aliquis audito primo horologio celebret (eò quòd habeat facultatem celebrandi post mediam noctem) & postea audiat secundum horologium, poterit acharens posteriori iterum celebrare, quia juxta hoc secundam non celebravit hæc die, sed præcedenti.

Secundò, in Quadragesima posset, audito primo horologio post mediam noctem prandere pro die sequenti, sequens opinionem illam, quòd anticipatio comestionis non sit peccatum mortale; postea verò audito secundo horologio, posset se conformare cum illo, & ex tunc denud computare diem jejunii, ut posset horâ solitâ iterum prandere, utpote qui illo die adhuc nihil comedisset.

Tertiò, qui nondam dixit Completorium, aut Vesperas hodiernas, prævidens parùm abesse, ut sonet in hoc horologio signum mediæ noctis, potest se conformare alteri horologio, ad cuius sonum scit plus temporis superesse, atque ita differre paulisper recitationem: postquam verò sonat in primo horologio hora mediæ noctis, posset se conformare eum illo primo, atque ideo judicare se liberum ab onere recitandi, eò quòd transacta jam esset dies præcedens juxta probabilem opinionem illius primi horologii, quam mutato consilio sequi jam vellet.

Hæc & alia similia ostendunt, non posse illum, qui semel accepit unum horologium pro regula diei Ecclesiastici, postea pro libito relinquare illud, & accipere aliud, sed sæpè esse obligationem retinendi eandem regulam, quamdiu non apparet manifestus error in primo horologio. Hæc tamen Eminentissimus.

Sed quid ad hæc Caramuel? Quid si (inquit) omnia, quæ inconvenientia ille vocat, concederem? Videtur mihi Lugonis argumentum esse simile huic: non facillè credam torrem esse ignitum; & posse ligna succendere; quia tanta est negligentia famulorum, ut hinc aliqua inconvenientia sequantur. Nam si caderet torris supra tabulatam, conciperet istud ignem, & domus integrâ combureretur. Hoc est maximum inconveniens &c.

Respondeo ad utrumque, illa inconvenientia esse gravia; necessitè sequi; adeoque aut tole-

randi, aut ponendum remedium; non enim ab in-
inconvenientia probant antecedens falsum, sed
impossibilia solummodò. Ita ille.

Ast numquid toleranda? Non puto. Ergo remedium ponendum. Sed quod illud? Quamvis, inquit Cardinalis supra n. 49. liberum sit unicuique, regulariter loquendo, amplecti ex quibuslibet duabus sententiis probabilibus, quam voluerit, eam tamen, quam amplectitur, debet retinere, quamdiu de ejus improbabilitate non constat, quoties libera facultas variandi sententiam resulat in præjudicium tertii, qui eo modo fraudaretur jure suo, quod jus habet non probabile, sed certum ad aliquid exigendum; v. g. debet dare Petro ex justitia singulis diebus nummum aureum, quod sit pondus diei, ita ut si intra diem non solvas, non debeas dare duplum sequenti die: hoc supposito, imminente jam sonitu mediæ noctis exigit Petrus suum jus; respondes, sequor illud alterum horologium, quod post mediam horam sonabit, & hoc prætextu differs solutionem: postquam verò horologium dat signum mediæ noctis, mutatâ sententiâ dicis, sequor magis hoc primum horologium; atque ideo transactâ jam omnino die præteritâ, nihil debeo. Hæc certè variatio licita non est, alioquin absque peccato posset per totum annum nihil solvere Petro, mutatâ singulis diebus sententiâ post sonum primi horologii.

Plura similia inconvenientia, etiam in aliis materiis, vide apud Auctorem citatum, qui tandem concludit n. 53. Sic ergo Superior ex vi duplicis præcepti habet jus certum, ut post comestionem hodiernam homo nihil comedat ante communionem crastinam, quo jure fraudetur, si homo juxta primum horologium comedat post mediam noctem, & juxta secundum celebret cras: ergo non debet concedi talis libertas; sed dicendum, quòd eò ipso, quòd vult homo accipere primum horologium pro regula ad canandum, obliget se impliciter ad sustinendam illam regulam, quamdiu de ejus errore non constat, ne Superior fraudetur jure suo, quod habebat ex complexione utriusque præcepti, ut homo nihil comederet ante Communionem crastinam post prandium, vel refectianculam hodiernam.

Respondet Caramuel §. 283. Hæc omnia argutè Lugo, at semper chordâ obcludit eadem: inconvenientia multiplicat, quæ omnia concedimus, & tamen doctrinam Lugonis esse veram negamus. §. autem 286. negat ex hac libertate sequi ullum præjudicium tertii; quoniam qui suo utitur jure, etiam cum damno tertii, nemini præjudicat: est enim præjudicium non qualecumque damnum, sed illatum injustè. At omnia illa inconvenientia, quæ enumerat Lugo, ex hac doctrina sequi certum est; justè tamen.

Et post pauca sic ait idem Auctor: Cum vidit Lugo ex natura rei manere libertatem mutandi

tandi opinionem probabilem, confugit ad Superioris præceptum. Sed hoc effugium nullum est. Quia habere hanc, vel illam sententiam, est actus merè interior, nec humanæ auctoritatis subditus. Et si diceretur Ecclesiam de occultis judicare, forè adderem Ecclesiam compræcepturam fuisse, ne quis casu posito opinionem mutaret, si hic casus fuisset illi propositus: nam aliud est, Ecclesia præcipit, & aliud, Ecclesia præcepisset, si prævidisset hoc: certum est enim præcepta hæc esse antiquissima, & hæc subtilitates ab annis paucissimis motas.

Dico igitur veteres Legislatores hæc inconvenientia non prævidisse. Suspicio eos, si illa prævidissent, laturos fuisse aliquam legem circa mutationem dictaminis probabilis, non quæ respiceret actum purè internum, sed quæ opus externum; puta si Ecclesiasticam diem jubentem juxta primum horologium servari. Adde hujusmodi legem nondum laram. Et subijcio, moris novis dubiis, & novis cognitis inconvenienciis, expedire ut novâ lege Ecclesia veterem legem propugnaret.

Audistis Caramuelem in prima parte Theologiae fundamentalis; quem librum eâ lege permisit imprimi, ut non definitivus, sed propositivus & disputativus dicitur. Multa (inquit §. 10.) in illo propono, nil definio: nolo ab aliquo amico vel æmulo pro aliqua hujus libri opinione allegari: nihil enim in toto facio aliud, quàm insinuare scopulos, quos Navarchus Ethicus debeat vitare; & quo vitare debeat modo, aut non debeat, non expono; sed aliis judicandum relinquo.

Hinc secundâ parte Theologiae fundamentalis, in qua dissolvit aut dissecat questionum moralium nodos gordios, quos in prima parte proposuerat, §. 59. sic dissolvit præsentem nodum: Licet, ubi non agitur de damno tertii, mutare quamcumque opinionem probabilem. Et quid quæso si agatur de damno tertii? Non licet, si expressè, vel implicite contractu aliquo te obligasti ad non mutandum opinionem. An aliquando ad retinendam opinionem, quam quis liberè elegerat, tenebitur aliquo præcepto? Respondeo, hanc propositionem: Ecclesia, qua præcipit officium divinum, jejunium &c. compræcipit in quis mutet sententiam probabilem, eo nimirum casu, quo ex tali mutatione, hæc præcepta posse non observari sequeretur, habere contra se rationem gravissimam & pro se gravissimam auctoritatem.

Ratio est, quia veteres Pontifices non præceperunt, quæ non præviderunt: at hæc subtilitates sunt ab annis pauculis motæ, non ergo à mille aut pluribus annis legibus cautæ. Auctoritas est Eminentissimi Domini Cardinalis Lugonis: qui tamen non tam videtur explicare, quid Pontifices jusserunt, quàm quid jussissent, si fuissent isti casus propositi. Interim illa ratio

solutione non caret. Essè enim hoc vel illud effugium, quo Juniores utuntur, ut legi non satisfaciant, Veteres Pontifices non præviderunt; at censendi sunt voluisse omnino omnes obligare, & claudere omnes aditus, per quos posset aliquis obligationem effugere. Ergo censendi sunt voluisse omnia ponere media necessaria, ut lex teneret, Ergo si necessaria erat secunda lex, quæ compræciperet, ne quis mutaret opinionem probabilem, eo videlicet casu, quo ex tali mutatione non satisfaceri præcepto sequeretur, censendi sunt & hanc legem implicite tulisse. Stat igitur opinio Eminentissimi Domini Lugonis, & interim suadendum erit omnibus (quidquid de speculatione sit) ne discedant ab illa præctice. Ita Caramuel, cui libenter subscribo.

Solum addo aliam esse probabilitatem objecti, aliam probabilitatem facti, nec à prima ad secundam semper duci posse efficax argumentum; v. g. medicus probabiliter judicat hoc remedium profuturum infirmo: ergo licite illud applicat, essè habeat aliud remedium certum; Consequentia non valet, quia ex Charitate tenetur proximo succurrere medio certissimo, quantum commodè potest: neque hic est sententia probabilis circa actum, sed solummodò circa objectum.

Applico ad propositum casum. Singula horologia (inquit Lugo supra n. 45.) quamdiu de errore non contat, faciunt opinionem probabilem, quam unusquisque potest licite sequi in suis operationibus. Sed quæ ista? An hæc fortè? Quando auditur duodecima, est duodecima hora præcisè. Profecè secundùm Clarissimum & Doctissimum Dominum Joannem Marcum apud Caramuelem parte 1. §. 224. est certò moraliter falsa. Nescimus enim (inquit Marcus) vel semel primum campanæ ictum caelestis temporis momento respondisse. Quæ ergo? Audito quolibet horologio vulgò exacto incipit dies Ecclesiasticus.

Interrogo, quod horologium censes vulgò exactum? Cujus error, inquis, sensu non potest vulgò percipi, aut certè ita parùm sensibiliter deviat à vero, ut non videatur distare moraliter. Consentio, & dico illa horologia non tantùm probabilem facere opinionem, sed moraliter certam. Alioquin quomodo Caramuel bene vocasset opinionem Rodriguez clarum & manifestum errorem?

Si inferas: ergo etiam moraliter certum est, quòd possim sequi primum horologium pro jejunio Ecclesiastico, & secundum pro naturali; nego Consequentiam: quia solum est certitudo, vel probalitas, si ita placeat vocare, objecti, & non facti; quamquam enim probabile sit, imò moraliter certum, diem Ecclesiasticum incipere à primo horologio; probabile etiam, imò moraliter certum, incipere à secundo, equidem hæcenus nemo docuit tamquam probabile.

X x quòd

In lege expressè illa omnia compræcipiuntur, quæ sunt necessaria ad ejus observantiam.

Alia est probabilitas objecti, nec à prima ad secundam semper valet argumentum.

Alia est probabilitas facti, nec à prima ad secundam semper valet argumentum.

Applicatur proposito casui.

60. Quod horologium sit vulgò exactum.

actus merè interioris non subditus.

Aliud est, Ecclesia præcipit, & aliud, Ecclesia præcepisset.

§8. Proponitur sententia Caramuel.

Differtur propter gravem causam.

Veteres Pontifices non præceperunt, quæ non præviderunt.

quod liceat in fraudem, vel unius tantum legis, nunc hoc, nunc illud sequi horologium; quod tamen requiritur ad probabilitatem facti.

Potuit indubie Ecclesia consentire, ut bona fide, quando non cedit in damnum tertii, vel fraudem alicujus legis, sequeretur unum, vel aliud horologium; est non voluerit consentire in illam variationem, quando mala fide proceditur cum elusione alicujus precepti, aut damno tertii.

Probatur communis sententia ex consensu Ecclesie.

Et ideo optime probatur communis sententia ex consensu Ecclesie, quem rationabiliter presumimus in uno casu, quando ex illa variatione nulla sequuntur inconuenientia; secus in alio, ex quo innumera inconuenientia sequuntur.

61. Quidam casus, in quo iuxta Dicastillo sententiam licet ea variatio horologii sum.

Dixi, Quando mala fide proceditur, quia, inquit Dicastillo disp. 9. n. 326, adhuc in aliquo casu videtur probabile, quod quis secutus unum horologium ad solvendum jejunium Ecclesiasticum unius diei, possit postea amplius tardioris horologii sententiam, & cum illo incipere diem & jejunium pro Communione.

Nam si quis vel ignorans, hoc, quod auditur, esse prius horologium, sed potius credens ultimum; immo putans esse unicum, audito signo medie noctis comedit, putans jam certo moraliter finitam diem jejunii; postea vero auditur aliud horologium, ita ut probabile sit illud, quod comedit, comedit die precedenti, quamvis bona fide fecerit, putans esse aliam diem; atque adeo sine peccato, non video quid prohibeat illum se gerere pro jejuno, juxta probabilem sententiam horologii secundi, & si placuerit, communicare.

In hoc enim casu mutat quidem sententiam, & variat horologia; sed non ex primaria electione variationis, sed ex accidenti, quatenus nesciens esse aliam regulam, praeter unicam primi horologii, illam cepit sequi; postea vero se accommodat alteri regulae, quam videt probabilem, in quo casu non sequuntur ea inconuenientia, quae supra cum Lugone deducebamus. Hec ille.

Autor dubitat.

Equidem non satis mihi constat de consensu Ecclesie, & potuit Ecclesia rationabiliter velle observationem sui precepti juxta sententiam, quam quisque sive ignoranter, sive ex certa scientia praeter alia elegerit, quando ex variatione sequitur non observatio alicujus precepti, vel damnum tertii; immo etsi nihil hujusmodi sequeretur.

Itaque tota decisio pendet ex voluntate Ecclesie, quae scripto deficiente, optime cognoscitur ex communi praxi. Dubitas de praxi? Consule aequitatem naturalem. Aequitas naturalis ambigua est? In pari delicto, vel causa, ait Reg. 65. de Reg. juris in 6. potior est conditio possidentis. Rogas quis hic possidens? Responsio difficilis est, & oppido controversa. Dico:

CONCLUSIO VI.

Certus se comedisse, dubitans an post mediam noctem, licite communicat.

Per dubium hic intelligo, suspensionem quamdam iudicii ex defectu rationis sufficientis ad assentendum, vel dissentendum; supra quam suspensionem potest esse iudicium reflexum, quo quis iudicat se manere suspensum, potest etiam non esse.

Illud dubium duplex est; aliud dubium juris, & aliud dubium facti. Dubium juris est, quod circa jus versatur; v. g. an aliquod sit preceptum vel prohibitum? Dubium facti est finit noster Franciscus Felix tract. 4. de Conscientia cap. 4. diff. 1. n. 1. quod respicit opus; v. g. an voverim, an non?

Sed perpetam meo iudicio, nam etiam preceptum est factum seu opus Legislatoris, sicut votum est opus hominis privati. Unde, salva pace illius Auctoris, dubium de voto emisso, non est dubium facti, sed juris. Factum ergo voco opus, quo satisfactio obligationi contractae; jus autem opus, quo obligatio contrahitur, sive illud opus sit lex publica, sive solum privata, ut votum, contractus &c.

Porro quodlibet dubium adhuc duplex est, unum speculativum, quod est de re, sicut est in se, & ut scitur a Deo; alterum practicum, & est de re, non ut in se, sed in ordine ad appetitum rectum, & ut est iudicata per rectam rationem. Ex quo deducitur, eandem rem posse esse speculativè dubiam, & practicè certam.

Venio ad Conclusionem, in qua primò dicitur: Certus se comedisse; quia ex duplici capite potest orti dubium, vel ex tempore, vel ex comestione; ex tempore an comederis ante mediam noctem, vel post; ex comestione an comederis vel non comederis. Putat autem Lugo disp. 15. nu. 42. cum priori dubio non esse licitum communicare, secus cum posteriore. Sanchez lib. 2. de Matrimonio disp. 41. num. 40. tenet in neutro dubio posse. Layman lib. 1. Theologiae moralis cap. 5. §. 4. nu. 36. docet posse in utroque, sicque dicitur:

Sed numquid Sacerdos dubitans an noctis medium cenando excesserit, altera die sacrificare poterit? Negat Sanchez loco citato; quia in tali dubio, seu incertitudine tutior pars eligenda videtur, propter reverentiam Sacramenti. Sed existimo non improbabiler permissi posse Sacerdoti, ut in tali casu sacrificet, etiam propter devotionem ac nullam cogentem necessitate. Hec ille.

Ratio